

2004-2006 Yılları Arasında Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun Kullanımı ve E-Devlet Uygulamaları ile İlgili bir Değerlendirme

An Evaluation of the Law Pertaining to Rights for Information Access and the e-Government Activities in Turkey during the Period of 2004 – 2006

Hakan ANAMERİÇ*

Öz

Ülkemizde son dönemlerde e-devlet uygulamaları ve bilgi edinme hakkı ile ilgili bir dizi çalışma gerçekleştirilmiş ve bunlarla bağlantılı olarak bazı hukuksal düzenlemeler yapılmıştır. Bunların en önemlisi ise 2004’te yürürlüğe girmiş olan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’dur. E-devlet uygulamaları ve sözü edilen kanunun yürürlüğe girmesinin odağında ülkemiz vatandaşlarının ve tüzel kişiliklerinin kamu kurum ve kuruluşlarından aldıkları hizmetlerin daha hızlı, doğru, standart ve eşit olarak yararlanmaları yatmaktadır. Bu noktadan bakıldığından Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun kullanılmasında, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren önemli bir artışın olduğu görülmektedir. Bu artışın en önemli göstergeleri kanun gereği TBMM’nin yayınladığı yıllık raporlardır. Çalışmada bu raporlardaki göstergelerden yararlanılarak vatandaşlarımızın kanunun kullanılmasına yönelik ilgisine değinilmiş ve yurtdışında ülkemizdeki e-devlet uygulamalarıyla ilgilenen uluslararası kurumların sayısal değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Bilgi Edinme Kanunu, E-Devlet uygulamaları, Türkiye.

---

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Sıhhiye, Ankara (anameric@humanity.ankara.edu.tr).

Abstract

Recently, investigations upon e-government applications and the right to access information had given rise to legal developments. The most important of them is the Law Pertaining to Rights for Information Access being promulgated in 2004. The underlying aim of the law is to provide private persons and legal entities to get the related government services in a more correct, standardised, fast ways-and-means under equal rights. Actually, ever since the applications had started according to the Law, a sharp increase in public interest in accessing information had been registered, as can clearly be viewed from the yearly reports of Turkish Grand National Assembly. The study attempts to analyse the mentioned increase, as well as the rising interest of international organisations to Turkish e-government activities.

Keywords: *Law Pertaining to Rights for Information Access, e-Government Applications, Turkey.*

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 24 Nisan 2004'ten beri vatandaşlarımız ve tüzel kişilikler kamu kurum ve kuruluşlarının hizmet ve faaliyetleri ile ilgili bilgi almak amacıyla kullanılmaktadır. Bu kanunun 30. maddesi uyarınca, her yıl TBMM, hazırlayacağı raporlarla kamuoyunu bilgilendirecektir. Raporların ilki, 11 Mayıs 2005'te 2004 Yılı Genel Raporu adıyla TBMM'nin web sitesinde yayınlanmış ve kamuoyuna sunulmuştur. Bu rapor, 24 Nisan 2004 ile 12 Aralık 2004 tarihleri arasını kapsamaktadır. Söz konusu dönem içerisinde toplam 395.557 bilgi edinme başvurusu yapılmış ve bu başvurulardan 347.959'una olumlu cevap verilmiştir (2004 Yılı..., 2005, s.3). Yürürlüğe girmesinin ardından sadece bir yıl geçmiş olmasına karşın, hem vatandaşların hem de kamu kurum ve kuruluşlarının kanuna ilgi gösterdiği görülmektedir. Bu veriler, 2005 yılı Genel Rapor'unda ise; önemli bir artış göstermiştir. Bu yıl içerisinde 626.789 bilgi edinme başvurusu yapılmış ve bunların 542.364 tanesine olumlu cevap verilmiştir. 2005 yılı içerisinde valiliklere en çok bilgi edinme başvurusunu sırasıyla Diyarbakır (47.776), Balıkesir (14.233) ve İstanbul (10.969) yapmıştır. En az başvuru ise; Ağrı (25), Kırklareli (8) ve Bitlis (4)'den yapılmıştır. Belediyelere yapılan başvurularda ilk üç sıra şu şekildedir: İstanbul (16.829), Diyarbakır (7.843) ve Ankara (6.887). Bartın, Batman, Siirt, Muş, Kahramanmaraş, Denizli ve Ağrı (0)'dan hiç başvuru

yapılmamıştır. (2005 Yılı..., 2006, ss.64-67). 2006 yılında bilgi edinme başvurularında gözle görülür bir artışın olduğu açıktır. 2006 yılı içerisinde toplam 864.616 başvuru yapılmış ve bunların 746.999’una olumlu cevap verilmiştir. Ancak son üç yıldaki başvurularda artış görülmesine rağmen olumsuz cevap verilen başvuruların sayısında da önemli artışların olduğu görülmektedir.¹ 2006 yılında valiliklere en çok bilgi edinme başvurusu Diyarbakır (26.019), İstanbul (23.896) ve Balıkesir (23.806)’deki vatandaşlarımız tarafından gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl belediyelere yapılan başvurularda ise; Diyarbakır (19.330), İstanbul (14.337) ve Ankara (9.897) ile ilk sıralardadır. En az başvuru ise; Şırnak (70), Ağrı (22) ve Bitlis (17) valiliklerine yapılmış, Ağrı, Bingöl, Mardin, Siirt, Sinop ve Van (0) belediyelerine hiç başvuru yapılmamıştır (2006 yılı..., 2007, ss.63-66).

Başvuruların her yıl yüksek bir oranda artış göstermesinde, kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi edinme başvurularının uygulanmasında kendi web sitelerine koydukları başvuru dilekçeleri de önemli kolaylıklar sağlamıştır. Özellikle yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda valilik ve belediyelerin sayfalarında yer alan başvuru dilekçeleri, vatandaşlarımızın en fazla ilişkide oldukları kurumlarla iletişimini kolaylaştırmıştır. Bu aynı zamanda Türkiye’deki *E-Devlet* uygulamalarının da küçük bir parçasını oluşturmaktadır. Bu ve buna benzer uygulamaların ülkemizde yaygın olarak kullanıldığı hem bu başvuru sayılarından hem de yurt dışında yapılan bir araştırmadan anlaşılabilmektedir.

ABD’deki Brown Üniversitesi’nin yürütmüş olduğu “*Uluslararası E-Hükümetler Analizi*” çalışmalarının yer aldığı ve dünyadaki 198 ülkedeki kamuya ait web sitelerinin yıllık değerlendirme raporlarında Türkiye E-Devlet uygulamalarında 8. sırada² yer almaktadır (bkz. Tablo 1).

Bu çalışmanın 7. yıl raporu için Brown Üniversitesi’ndeki çalışma ekibi, Haziran ve Temmuz aylarında 198 ülkeden 1687

¹ 2004’te 20.474, toplam başvuruların %5,1’i; 2005’te 54.234, toplam başvuruların %11,5’i ve 2006’da toplam başvuruların %12,5’ini oluşturmaktadır.

² Bu sıra, Darrell M. West’in “*Global E-Government, 2007*” adlı çalışmasında Avustralya’nın arkasından oranları aynı olmasına rağmen (43.5) 9. olarak gösterilmiştir.

yasama, yürütme ve yargı biriminin yanı sıra sağlık, eğitim, dışişleri, içişleri, ulaştırma, maliye, savunma ve turizm ile ilgili bakanlıklar başta olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarının web siteleri incelenmiştir.

Tablo 1. Yedinci Uluslararası E-Hükümetler Analizi

RANK	COUNTRY	RATING	RANK	COUNTRY	RATING
1	(1) SouthKorea	74.9 (60.3)	26	(15) Netherlands	36.8 (37.4)
2	(3) Singapore	54.0 (47.5)	27	(46) CzechRep.	36.7 (31.7)
3	(2) Taiwan	51.1 (49.8)	28	(106) Brunei	36.5 (26.8)
4	(4) UnitedStates	49.4 (47.4)	29	(84) Cyprus(Rep.)	36.4 (28.3)
5	(6) GreatBritain	44.3 (42.6)	30	(40) Liberia	36.0 (24.0)
6	(5) Canada	44.1 (43.5)	30	(56) Austria	36.0 (30.6)
7	(48) Portugal	43.8 (31.3)	30	(17) Azerbaijan	36.0 (36.0)
8	(12) Australia	43.5 (39.9)	30	(143) SierraLeone	36.0 (24.0)
8	(27) Turkey	43.5 (33.7)	30	(39) Bhutan	36.0 (32.0)
10	(8) Germany	42.9 (41.5)	30	(175) CostaRica	36.0 (20.0)
11	(7) Ireland	42.4 (41.9)	30	(73) Eritrea	36.0 (29.0)
12	(16) Switzerland	42.3 (36.9)	30	(166) Ethiopia	36.0 (22.0)
13	(38) Brazil	41.1 (32.1)	30	(137) Gabon	36.0 (24.0)
14	(11) Dominica	41.0 (40.0)	30	(17) NorthKorea	36.0 (36.0)
15	(65) Bahrain	40.3 (29.6)	40	(9) Japan	35.9 (41.5)
16	(40) Equator.Guinea	40.0 (32.0)	41	(28) Malta	35.8 (33.6)
16	(32) Liechtenstein	40.0 (33.0)	42	(23) France	35.6 (34.7)
18	(133) Andorra	39.0 (24.0)	42	(24) Qatar	35.6 (34.5)
19	(14) NewZealand	38.4 (37.6)	44	(67) Israel	35.5 (29.4)
20	(35) Italy	38.0 (32.9)	45	(88) Croatia	35.0 (28.0)
21	(10) Spain	37.7 (40.6)	46	(51) Iceland	34.6 (31.1)
22	(20) HongKong	37.5 (35.4)	47	(77) India	34.2 (28.7)
23	(19) Finland	37.3 (35.6)	48	(54) Peru	34.0 (30.8)
24	(30) Vatican	37.0 (33.5)	48	(150) Zambia	34.0 (23.5)
25	(36) Malaysia	36.9 (32.7)	50	(68) Mexico	33.9 (29.3)

Kaynak: <http://www.insidepolitics.org/egovt07int.pdf>

Bu çalışmanın sonucunda Türkiye, Avustralya ile sekizinciliği paylaşmıştır. Ülkemiz geçen sene ve %33.7 kullanım yüzdesi ile 27. sırada yer almaktaydı (West, 2007, s.12; Seventh Global..., 2007; Kamu web..., 2007; Karakaş, 2007). Bu gelişme aynı zamanda vatandaşların kamu kurum ve kuruluşların sitelerini kullanması ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'ndan faydalanma girişimleri bakımından olumlu bir gelişme olarak karşılanabilir. Literatürdeki ve teknolojiadaki gelişmelerle beraber birer devlet yayını olma özelliği kazanabilecek olan web ortamı (web sayfaları, elektronik yayınlar vb.), hem vatandaşlarımızı kamu kurum ve kuruluşlarına ait bilgilere erişimde, hem yayınlarına elektronik olarak ulaşmada hem de *Bilgi Edinme Hakkı Kanunu*'ndan yararlanmada bir araç olarak önemli kolaylıklar sağlamaktadır.

Kaynakça

- 2004 Yılı Genel Rapor. (2005). http://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bed_kurulu_2004_raporu.doc adresinden 11.12.2007 tarihinde erişildi.
- 2005 Yılı Genel Rapor. (2006). http://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bed_genelrapor_2005.pdf adresinden 11.12.2007 tarihinde erişildi.
- 2006 Yılı Genel Rapor. (2007). http://www.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/bed_genelrapor_2006.pdf adresinden 11.12.2007 tarihinde erişildi.
- "Kamu web sitelerinin değerlendirilmesinde Türkiye ilk onda". (2007). *Cumhuriyet Bilim Teknoloji* (17.07.2007).
- Karakaş, Eser. (2007). "Türkiye e-devlet uygulamasında sekizinci". *Star* (13.11.2007).
- Seventh Global e-Government Study*. (2007). 12.10.2007 tarihinde http://www.brown.edu/Administration/News_Bureau/2007-08/07-011.html adresinden erişildi.
- West, Darrell M. (2007). *Global E-Government, 2007*. Rhode Island: Center for Public Policy Brown University. <http://www.insidepolitics.org/egovt07int.pdf>